Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 16ης Ιουλίου 2015 *[i]

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Διεθνής δικαιοδοσία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής – Κανονισμός (ΕΚ) 4/2009 – Άρθρο 3, στοιχεία γ′ και δ′ – Αίτημα περί υποχρεώσεως διατροφής ανήλικων τέκνων ταυτόχρονο με διαδικασία δικαστικού χωρισμού των γονέων κινηθείσα σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό της συνήθους διαμονής των τέκνων»

Στην υπόθεση C-184/14,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Corte suprema di cassazione (Ιταλία) με απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Απριλίου 2014, στο πλαίσιο της δίκης

A

κατά

B,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Ilešič, πρόεδρο τμήματος, A. Ó Caoimh, C. Toader (εισηγήτρια), E. Jarašiūnas και C. G. Fernlund, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– ο A, εκπροσωπούμενος από τον C. Rimini, avvocato,

– η B, εκπροσωπούμενη από τον S. Callegaro, avvocato,

– η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον G. Palatiello, avvocato dello Stato,

– η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Μ. Γερμάνη και Ι. Κοτσώνη,

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την F. Moro και τον M. Wilderspin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Απριλίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, στοιχεία γ′ και δ′, του κανονισμού (ΕΚ) 4/2009 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2008, για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής (ΕΕ L 7, σ. 1).

2 Η εν λόγω αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς μεταξύ του A και της συζύγου του B, με αντικείμενο αγωγή σχετικά με υποχρέωση διατροφής των δύο ανήλικων τέκνων τους ασκηθείσα εντός κράτους μέλους διαφορετικού από αυτό της συνήθους διαμονής τους, παράλληλα με διαδικασία δικαστικού χωρισμού των γονέων.

Το δίκαιο της Ένωσης

Η Σύμβαση για την ικανοποίηση απαιτήσεων σε διεθνές επίπεδο διατροφής για παιδιά και άλλων μορφών οικογενειακής διατροφής

3 Το προοίμιο της συμβάσεως για την ικανοποίηση απαιτήσεων σε διεθνές επίπεδο διατροφής για παιδιά και άλλων μορφών οικογενειακής διατροφής, που συνήφθη στη Χάγη στις 23 Νοεμβρίου 2007 (στο εξής: Σύμβαση της Χάγης του 2007) και εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ένωσης με την απόφαση 2011/432/ΕΕ του Συμβουλίου, της 9ης Ιουνίου 2011 (ΕΕ L 192, σ. 39), υπενθυμίζει ότι σε όλες τις ενέργειες που αφορούν τα παιδιά πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού.

4 Το άρθρο 20, παράγραφος 1, στοιχείο στ′, της συμβάσεως αυτής προβλέπει τα εξής:

«Μια απόφαση η οποία λαμβάνεται σε ένα συμβαλλόμενο κράτος (“το κράτος προέλευσης”) αναγνωρίζεται και εκτελείται σε άλλα συμβαλλόμενα κράτη εάν:

[...]

στ) η απόφαση λήφθηκε από αρχή η οποία ασκεί δικαιοδοσία σε ένα ζήτημα προσωπικής κατάστασης ή γονικής ευθύνης, εκτός αν η δικαιοδοσία αυτή βασίστηκε αποκλειστικά στην υπηκοότητα ενός από τα μέρη.»

Η Σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις

5 Το άρθρο 5, σημείο 2, της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας

και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας, καθώς και για το πρωτόκολλο περί της ερμηνείας της από το Δικαστήριο (ΕΕ L 304, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών), ορίζει τα εξής:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους μπορεί να εναχθεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος:

[…]

2) ως προς υποχρεώσεις διατροφής, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου ο δικαιούχος της διατροφής έχει την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή του ή, εφόσον πρόκειται για αγωγή παρεπόμενη δίκης σχετικά με την προσωπική κατάσταση, ενώπιον του δικαστηρίου που κατά το δίκαιο του δικάζοντος δικαστή έχει διεθνή δικαιοδοσία στην περίπτωση της δίκης αυτής, εκτός αν η διεθνής αυτή δικαιοδοσία θεμελιώνεται μόνο στην ιθαγένεια ενός των διαδίκων·

[...]».

Ο κανονισμός (ΕΚ) 44/2001

6 Το άρθρο 5, σημείο 2, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 12, σ. 1), περιλαμβάνεται στο τμήμα 2 του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Ειδικές δωσιδικίες». Το εν λόγω άρθρο ορίζει τα εξής:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:

[...]

2) ως προς υποχρεώσεις διατροφής, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου ο δικαιούχος της διατροφής έχει την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή του ή, εφόσον πρόκειται για αγωγή παρεπόμενη δίκης σχετικά με την προσωπική κατάσταση, ενώπιον του δικαστηρίου που κατά το δίκαιο του δικάζοντος δικαστή έχει διεθνή δικαιοδοσία στην περίπτωση της δίκης αυτής, εκτός αν η διεθνής αυτή δικαιοδοσία θεμελιώνεται μόνο στην ιθαγένεια ενός των διαδίκων·

[...]».

Ο κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003

7 Οι αιτιολογικές σκέψεις 5 και 12 του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000 (ΕΕ L 338, σ. 1):

«(5) Για να εξασφαλιστεί η ίση μεταχείριση όλων των παιδιών, ο παρών κανονισμός καλύπτει όλες τις αποφάσεις σε θέματα γονικής μέριμνας, περιλαμβανομένων των μέτρων προστασίας του παιδιού, ανεξάρτητα από οιαδήποτε σχέση με μια γαμική διαδικασία.

[...]

(12) Οι κανόνες αρμοδιότητας που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος κανονισμού περί γονικής μέριμνας επιλέγονται υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού, ειδικότερα δε του κριτηρίου της εγγύτητας. Αυτό σημαίνει ότι κατά πρώτο λόγο θα πρέπει να είναι αρμόδια τα δικαστήρια

του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις μεταβολής της διαμονής του παιδιού ή ύστερα από συμφωνία μεταξύ των δικαιούχων της γονικής μέριμνας.»

8 Το άρθρο 1 του εν λόγω κανονισμού, που επιγράφεται «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται, ανεξάρτητα από το είδος του δικαστηρίου, σε αστικές υποθέσεις που αφορούν:

α) το διαζύγιο, το δικαστικό χωρισμό ή την ακύρωση του γάμου των συζύγων·

β) την ανάθεση, την άσκηση, την ανάθεση σε τρίτο, την ολική ή μερική αφαίρεση της γονικής μέριμνας.

[...]

3. Ο παρών κανονισμός δεν εφαρμόζεται:

[...]

ε) στις υποχρεώσεις διατροφής·

[...]».

9 Το άρθρο 2, σημείο 7, του εν λόγω κανονισμού ορίζει, για τους σκοπούς του εν λόγω κανονισμού, τη γονική μέριμνα ως «το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που παρέχονται σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με δικαστική απόφαση, απευθείας από το νόμο ή με ισχύουσα συμφωνία όσον αφορά το πρόσωπο ή την περιουσία του παιδιού», ενώ ο όρος αυτός περιλαμβάνει «ειδικότερα [...] το δικαίωμα επιμέλειας και το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας».

10 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Τα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν δικαιοδοσία επί θεμάτων που αφορούν τη γονική μέριμνα παιδιού το οποίο έχει συνήθη διαμονή σε αυτό το κράτος μέλος κατά τη στιγμή της άσκησης της προσφυγής.»

Ο κανονισμός 4/2009

11 Κατά τις αιτιολογικές σκέψεις 1 έως 3 του κανονισμού 4/2009, ο εν λόγω κανονισμός καθώς και, μεταξύ άλλων, οι κανονισμοί 44/2001 και 2201/2003, αποσκοπούν στη θέσπιση μέτρων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις που έχουν διασυνοριακές επιπτώσεις και την προώθηση, μεταξύ άλλων, της συμβατότητας των κανόνων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη όσον αφορά τη σύγκρουση νόμων και δικαιοδοσίας.

12 Η αιτιολογική σκέψη 8 του κανονισμού 4/2009 υπενθυμίζει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, στο πλαίσιο του εν λόγω κανονισμού, μεταξύ άλλων, η Σύμβαση της Χάγης του 2007.

13 Η αιτιολογική σκέψη 15 του εν λόγω κανονισμού έχει ως εξής:

«Για να διασφαλισθούν τα συμφέροντα των δικαιούχων διατροφής και να ευνοηθεί η ορθή απονομή της δικαιοσύνης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα πρέπει να προσαρμοσθούν οι κανόνες οι σχετικοί με τη διεθνή δικαιοδοσία, όπως απορρέουν από τον κανονισμό [44/2001] [...]».

14 Το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού, που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο ΙΙ με τίτλο «Διεθνής δικαιοδοσία», ορίζει τα εξής:

«Σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής στα κράτη μέλη, δικαιοδοσία έχει:

α) το δικαστήριο του τόπου της συνήθους διαμονής του εναγομένου, ή

β) το δικαστήριο του τόπου της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής, ή

γ) το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το δίκαιό του για την εκδίκαση αγωγής σχετικά με την προσωπική κατάσταση, όταν η αίτηση διατροφής είναι παρεπόμενη της αγωγής αυτής, εκτός εάν η δικαιοδοσία αυτή βασίζεται αποκλειστικά στην ιθαγένεια ενός των διαδίκων, ή

δ) το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το δίκαιό του για την εκδίκαση αγωγής σχετικά με τη γονική μέριμνα, όταν η αίτηση διατροφής είναι παρεπόμενη της αγωγής αυτής, εκτός εάν η διεθνής δικαιοδοσία βασίζεται αποκλειστικά στην ιθαγένεια ενός των διαδίκων.»

Η διαφορά στην κύρια δίκη και το προδικαστικό ερώτημα

15 Ο Α και η Β καθώς και τα δύο ανήλικα τέκνα τους είναι Ιταλοί πολίτες και ζουν μονίμως στο Λονδίνο (Ηνωμένο Βασίλειο). Τα τέκνα γεννήθηκαν στη συγκεκριμένη πόλη, αντιστοίχως, στις 4 Μαρτίου 2004 και τις 5 Αυγούστου 2008.

16 Με το από 28 Φεβρουαρίου 2012 δικόγραφο, ο Α άσκησε ενώπιον του Tribunale di Milano (πρωτοδικείο του Μιλάνου, Ιταλία) αγωγή κατά της Β, με αίτημα τον δικαστικό χωρισμό του από τη σύζυγό του εξ υπαιτιότητας της δεύτερης και την ανάθεση σε αμφότερους τους γονείς της επιμέλειας των ανήλικων τέκνων τους, ζητώντας ταυτοχρόνως να ορισθεί ως τόπος διαμονής των τελευταίων η κατοικία της μητέρας τους, ενώ ο Α προσφέρθηκε να καταβάλλει το μηνιαίο ποσό των 4 000 ευρώ ως συμβολή στα έξοδα εκπαιδεύσεως και περιθάλψεως των τέκνων.

17 Η Β άσκησε ανταγωγή με αίτημα τον δικαστικό χωρισμό από τον σύζυγό της, εξ υπαιτιότητας του δεύτερου, και την επιδίκαση μηνιαίας διατροφής ύψους 18 700 ευρώ, προτείνοντας, ωστόσο, ένσταση ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας των ιταλικών δικαστηρίων όσον αφορά το καθεστώς της επιμέλειας, της διαμονής, της επικοινωνίας και της συμβολής στην ανατροφή των ανηλίκων τέκνων, καθόσον, κατά τη Β, τα αγγλικά δικαστήρια είχαν σχετικώς διεθνή δικαιοδοσία βάσει του κανονισμού 2201/2003, δεδομένου ότι ο Α και η Β ζούσαν ανέκαθεν στο Λονδίνο, όπου γεννήθηκαν και διαμένουν τα ανήλικα τέκνα τους.

18 Με την από 16 Νοεμβρίου 2012 διάταξη, το Tribunale di Milano έκρινε ότι είχε διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί επί της αγωγής δικαστικού χωρισμού δυνάμει του άρθρου 3 του κανονισμού 2201/2003.

19 Αντιθέτως, το εν λόγω δικαστήριο συνήγαγε από το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 ότι μόνο τα βρετανικά δικαστήρια είχαν διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθούν επί των ζητημάτων που αφορούσαν τη «γονική μέριμνα», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 7, του εν λόγω κανονισμού, δεδομένου ότι ο τόπος της συνήθους διαμονής των τέκνων είναι το Λονδίνο.

20 Εξάλλου, ο Α άσκησε αίτηση καθορισμού των όρων ασκήσεως της γονικής μέριμνας ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Family Divison [Ανώτατο Δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα οικογενειακών διαφορών, Ηνωμένο Βασίλειο], στο Λονδίνο.

21 Όσον αφορά τη διατροφή, αφενός, της Β και, αφετέρου, των ανήλικων τέκνων, το Tribunale di Milano προέβη επίσης σε διάκριση. Συγκεκριμένα, έκρινε ότι είχε διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί επί του αιτήματος περί χορηγήσεως διατροφής στη Β λόγω του ότι πρόκειται για ζήτημα παρεπόμενο αγωγής

που αφορά την προσωπική κατάσταση των προσώπων και, ειδικότερα, αγωγής δικαστικού χωρισμού, κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο γ′, του κανονισμού 4/2009. Αντιθέτως, βάσει του άρθρου 3, στοιχείο δ′, του ίδιου κανονισμού, το εν λόγω δικαστήριο απεφάνθη ότι δεν ήταν αρμόδιο να αποφανθεί επί του αιτήματος περί διατροφής των τέκνων, καθόσον τούτο ήταν παρεπόμενο αγωγής για τη γονική μέριμνα. Εξάλλου, διεθνή δικαιοδοσία και για το ζήτημα αυτό έχουν τα αγγλικά δικαστήρια.

22 Ο A άσκησε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Corte suprema di cassazione (Αναιρετικού Δικαστηρίου) κατά της προαναφερθείσας αποφάσεως του Tribunale di Milano, προβάλλοντας έναν και μόνο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος αφορούσε παράβαση του άρθρου 3, στοιχείο γ′, του κανονισμού 4/2009, καθόσον τα ιταλικά δικαστήρια είχαν διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθούν και επί ζητημάτων σχετικών με τις υποχρεώσεις διατροφής των τέκνων.

23 Κατά τον A, η ερμηνεία του άρθρου 3, στοιχείο δ′, του κανονισμού 4/2009 την οποία προέκρινε το Tribunale di Milano και στην οποία βάσισε την κρίση του ότι δεν είχε διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί επί του αιτήματος το οποίο αφορούσε τις υποχρεώσεις διατροφής των τέκνων είναι εσφαλμένη, καθόσον από το γράμμα της προαναφερθείσας διατάξεως δεν προκύπτει η έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας των ιταλικών δικαστηρίων.

24 Κατά το αιτούν δικαστήριο, στην απόφαση που θα εκδοθεί επί της αιτήσεως αναιρέσεως πρέπει να προσδιορισθεί κατά ποιον τρόπο συνδέονται μεταξύ τους οι διατάξεις του άρθρου 8 του κανονισμού 2201/2003 και του άρθρου 3 του κανονισμού 4/2009, λαμβανομένων υπόψη, ειδικότερα, των προϋποθέσεων που απαριθμεί το άρθρο 3, στοιχεία γ′ και δ′, του εν λόγω κανονισμού.

25 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Corte suprema di cassazione αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Μήπως το αίτημα διατροφής των τέκνων, που υποβλήθηκε στο πλαίσιο δίκης επί αγωγής δικαστικού χωρισμού των συζύγων, όντας παρεπόμενο της εν λόγω αγωγής, δύναται να κριθεί τόσο από το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ασκήθηκε η αγωγή δικαστικού χωρισμού όσο και από το δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί δίκη για τη γονική μέριμνα, βάσει του κριτηρίου του πρώτου επιληφθέντος δικαστή, ή πρέπει οπωσδήποτε να κριθεί από το τελευταίο δικαστήριο, στο μέτρο που τα δύο χωριστά κριτήρια των στοιχείων γ′ και δ′ του προαναφερθέντος άρθρου 3 του κανονισμού 4/2009 είναι διαζευκτικά, υπό την έννοια ότι το ένα αποκλείει κατ' ανάγκη το άλλο;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

26 Με το προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 3, στοιχεία γ′ και δ′, του κανονισμού 4/2009 έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που δικαστήριο κράτους μέλους έχει επιληφθεί αγωγής δικαστικού χωρισμού ή ρήξεως του συζυγικού δεσμού γονέων ανήλικου τέκνου και δικαστήριο άλλου κράτους μέλους επιλαμβάνεται αγωγής για τη γονική μέριμνα του εν λόγω τέκνου, αρμόδιο να αποφανθεί επί αιτήματος σχετικού με υποχρέωση διατροφής του ίδιου τέκνου είναι τόσο το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ασκήθηκε η αγωγή δικαστικού χωρισμού ή ρήξεως του συζυγικού δεσμού, ως παρεπόμενου αγωγής που αφορά την προσωπική κατάσταση των προσώπων, κατά το άρθρο 3, στοιχείο γ′, του εν λόγω κανονισμού, όσο και το αρμόδιο για την αγωγή για τη γονική μέριμνα, κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο δ′, ή αν του εν λόγω αιτήματος πρέπει υποχρεωτικά να επιληφθεί το δεύτερο δικαστήριο.

27 Εν ολίγοις, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν τα κριτήρια για τη διεθνή δικαιοδοσία που προβλέπει το άρθρο 3, στοιχεία γ′ και δ′, του κανονισμού 4/2009 αποκλείουν, λαμβανομένου υπόψη του διαζευκτικού συνδέσμου «ή», το ένα το άλλο ή αν η σύζευξη έχει την έννοια ότι τόσο το

δικαστήριο που είναι αρμόδιο για την αγωγή δικαστικού χωρισμού όσο και το αρμόδιο για την αγωγή για τη γονική μέριμνα μπορούν να είναι αρμόδια να επιληφθούν αιτήματος σχετικού με υποχρέωση διατροφής ανήλικων τέκνων.

28 Εντούτοις, πρέπει να επισημανθεί, συναφώς, ότι το προδικαστικό ερώτημα αφορά μόνο την περίπτωση κατά την οποία αίτημα περί υποχρεώσεως διατροφής ανήλικου τέκνου θεωρείται παρεπόμενο τόσο «αγωγής σχετικής με την προσωπική κατάσταση των προσώπων» όσο και «αγωγής σχετικής με τη γονική μέριμνα», κατά την έννοια των εν λόγω διατάξεων, και όχι αποκλειστικώς μιας εκ των εν λόγω αγωγών.

29 Επομένως, πρέπει να διευκρινιστεί το περιεχόμενο της έννοιας «παρεπόμενη αίτηση» του άρθρου 3, στοιχεία γ′ και δ′, του κανονισμού 4/2009.

30 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, μολονότι, βάσει ρητής προβλέψεως των συγκεκριμένων διατάξεων, το αιτούν δικαστήριο μπορεί να κρίνει ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί επί αιτήματος που αφορά υποχρέωση διατροφής σε διασυνοριακό πλαίσιο, όταν, δυνάμει του δικαίου του δικάζοντος δικαστή, έχει διεθνή δικαιοδοσία, αντιστοίχως, όσον αφορά αιτήματα σχετικά με την προσωπική κατάσταση των προσώπων και αιτήματα σχετικά με τη γονική μέριμνα, παρά ταύτα, ο καθορισμός του περιεχομένου του όρου «παρεπόμενη αίτηση», κατά την έννοια των συγκεκριμένων διατάξεων, δεν μπορεί να καταλείπεται στην κρίση των δικαστηρίων των διαφόρων κρατών μελών, τα οποία αποφαίνονται με γνώμονα τα εθνικά δίκαια.

31 Ειδικότερα, από την απαίτηση ενιαίας εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης προκύπτει ότι, στον βαθμό που το άρθρο 3, στοιχεία γ′ και δ′, του κανονισμού 4/2009 δεν παραπέμπει στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου του εν λόγω όρου, αυτός πρέπει να ερμηνεύεται, σε ολόκληρη την Ένωση, κατά τρόπο αυτοτελή και ενιαίο (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση Kásler και Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, σκέψη 37).

32 Ο ως άνω προσδιορισμός πρέπει να γίνει με βάση το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η επίμαχη διάταξη και τον σκοπό που επιδιώκει η σχετική κανονιστική ρύθμιση (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση A, C-523/07, EU:C:2009:225, σκέψη 34 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

33 Από τη γραμματική ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 3, στοιχεία γ′ και δ′, του κανονισμού 4/2009 προκύπτει ότι οι διατάξεις αυτές διακρίνουν μεταξύ των αγωγών που αφορούν την προσωπική κατάσταση των προσώπων και των αγωγών που αφορούν τη γονική μέριμνα.

34 Μολονότι τα κριτήρια για τη διεθνή δικαιοδοσία που προβλέπονται στο εν λόγω άρθρο είναι διαζευκτικά, καθότι συνδέονται με τον σύνδεσμο «ή», από το γράμμα του εν λόγω άρθρου δεν είναι, ωστόσο, δυνατό να συναχθεί κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο αν η διάζευξη έχει την έννοια ότι τα αιτήματα που αφορούν υποχρεώσεις διατροφής τέκνου είναι παρεπόμενα αποκλειστικώς και μόνον αγωγής για τη γονική μέριμνα ή αν τα συγκεκριμένα αιτήματα μπορούν να θεωρηθούν παρεπόμενα και αγωγής σχετικής με την προσωπική κατάσταση των προσώπων.

35 Όσον αφορά το πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται η εν λόγω διάταξη, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η διάκριση που προκύπτει από το γράμμα της διατάξεως αυτής απηχεί τη διάκριση στην οποία προβαίνουν οι διατάξεις του κανονισμού 2201/2003.

36 Ο κανονισμός αυτός, ο οποίος κατά την αιτιολογική του σκέψη 5 καλύπτει όλες τις αποφάσεις σε θέματα γονικής μέριμνας, περιλαμβανομένων των μέτρων προστασίας του παιδιού, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε σχέση με γαμική διαδικασία, και τούτο για να εξασφαλιστεί η ίση μεταχείριση όλων των παιδιών, διακρίνει ρητώς μεταξύ των διαφορών που σχετίζονται, αφενός, με το διαζύγιο, τον δικαστικό χωρισμό και την ακύρωση του γάμου και, αφετέρου, με τις διαφορές που αφορούν την κατανομή, την άσκηση, την ανάθεση της ασκήσεως της γονικής μέριμνας σε τρίτο, την ολική ή μερική αφαίρεση της ασκήσεως της γονικής μέριμνας.

37 Ειδικότερα, η διεθνής δικαιοδοσία για το διαζύγιο, τον δικαστικό χωρισμό και την ακύρωση του γάμου προσδιορίζεται, συμφώνως προς το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003, βάσει κριτηρίων που λαμβάνουν υπόψη κατά κύριο λόγο την παρούσα ή προγενέστερη κατοικία των συζύγων ή ενός εξ αυτών, ενώ όσον αφορά τη γονική μέριμνα, οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας θεσπίσθηκαν, κατά την αιτιολογική σκέψη 12 του εν λόγω κανονισμού, με γνώμονα το συμφέρον του τέκνου, ειδικότερα δε το κριτήριο της εγγύτητας.

38 Όσον αφορά τα κριτήρια διεθνούς δικαιοδοσίας που ορίζει το άρθρο 3, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 4/2009, αυτό διακρίνει μεταξύ των δικαστικών διαδικασιών αναλόγως του αν αφορούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις μεταξύ των συζύγων ή τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων έναντι ενός ή πλειόνων τέκνων αυτών.

39 Αίτημα σχετικό με τις υποχρεώσεις διατροφής όσον αφορά ανήλικα τέκνα συναρτάται προς τη δεύτερη κατηγορία δικαστικών διαδικασιών, καθόσον αφορά τον καθορισμό των υποχρεώσεων διατροφής που υπέχει ο ένας ή ο άλλος γονέας έναντι των τέκνων τους, προκειμένου να διασφαλίσουν τα έξοδα συντηρήσεως και εκπαιδεύσεως αυτών.

40 Αίτημα σχετικό με τις υποχρεώσεις διατροφής ανήλικων τέκνων συνδέεται, ως εκ της φύσεώς του, άρρηκτα με την αγωγή για τη γονική μέριμνα.

41 Όσον αφορά τους σκοπούς που επιδιώκει ο κανονισμός 4/2009, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά την αιτιολογική του σκέψη 15, ο εν λόγω κανονισμός αποβλέπει στη διασφάλιση των συμφερόντων των δικαιούχων διατροφής και την προώθηση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

42 Όσον αφορά τον σκοπό της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, παρατηρείται ότι αίτημα που αφορά υποχρεώσεις διατροφής ανήλικων τέκνων δεν συναρτάται κατ' ανάγκην προς αγωγή δικαστικού χωρισμού ή ρήξεως του συζυγικού δεσμού. Εξάλλου, στο πλαίσιο τέτοιου είδους διαδικασίας δεν τίθεται κατ' ανάγκην ζήτημα καθορισμού των υποχρεώσεων διατροφής ανήλικου τέκνου.

43 Αντιθέτως, το δικαστήριο που είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί αγωγών για τη γονική μέριμνα, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 2201/2003, είναι το πλέον ενδεδειγμένο να εξετάζει in concreto τα ζητήματα που σχετίζονται με ενδεχόμενο αίτημα περί υποχρεώσεως διατροφής τέκνου, να προσδιορίζει το ύψος της συγκεκριμένης υποχρεώσεως προς τον σκοπό συμβολής στα έξοδα συντηρήσεως και εκπαιδεύσεως του τέκνου, προσαρμόζοντάς το με βάση το αν την επιμέλεια του τέκνου έχουν αμφότεροι οι γονείς ή ένας εξ αυτών, το δικαίωμα επικοινωνίας, τη διάρκεια του εν λόγω δικαιώματος και τα λοιπά πραγματικά στοιχεία σχετικά με την άσκηση της γονικής μέριμνας τα οποία του υποβάλλονται.

44 Ως εκ τούτου, κατά τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται και το συμφέρον του δικαιούχου διατροφής, καθόσον, αφενός, το ανήλικο τέκνο μπορεί ευχερώς να επιτύχει την έκδοση δικαστικής αποφάσεως σχετικά με την αξίωση διατροφής του από τον δικαστή ο οποίος γνωρίζει καλύτερα τα ουσιώδη στοιχεία για την αξιολόγηση του αιτήματός του.

45 Αφετέρου, το αρμόδιο να αποφανθεί επί αξιώσεως διατροφής δικαστήριο προσδιορίζεται κατ' εφαρμογήν των διατάξεων περί διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαίου της Ένωσης, τις οποίες προβλέπει ο κανονισμός 2201/2003, προς τον σκοπό προσδιορισμού του δικαστηρίου το οποίο είναι αρμόδιο να επιληφθεί αγωγών για τη γονική μέριμνα, και οι οποίες, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως, θεσπίστηκαν με γνώμονα το συμφέρον του τέκνου.

46 Ειδικότερα, υπογραμμίζεται η ανάγκη να λαμβάνεται υπόψη το συμφέρον του τέκνου κατά την ερμηνεία των διατάξεων περί διεθνούς δικαιοδοσίας του άρθρου 3, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 4/2009. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η εφαρμογή του κανονισμού 4/2009 πρέπει να είναι σύμφωνη με το άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών

Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δυνάμει του οποίου σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.

47 Επομένως, από τη γραμματική, τελολογική και συστηματική ερμηνεία του άρθρου 3, στοιχεία γ′ και δ′, του κανονισμού 4/2009 συνάγεται το συμπέρασμα ότι, όταν επιλαμβάνονται δύο δικαστήρια, το πρώτο αγωγής για δικαστικό χωρισμό ή ρήξη της συζυγικής σχέσεως μεταξύ των συζύγων ανήλικων τέκνων και το δεύτερο αγωγής για τη γονική μέριμνα των τέκνων, ενδεχόμενο αίτημα περί υποχρεώσεως διατροφής αυτών δεν μπορεί να θεωρηθεί παρεπόμενο τόσο της αγωγής για τη γονική μέριμνα, κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο δ′, του εν λόγω κανονισμού, όσο και της σχετικής με την προσωπική κατάσταση των εν λόγω προσώπων αγωγής, κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο γ′, του εν λόγω κανονισμού. Το συγκεκριμένο αίτημα μπορεί να θεωρηθεί παρεπόμενο μόνο της αγωγής που αφορά τη γονική μέριμνα.

48 Κατά συνέπεια, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, στοιχεία γ′ και δ′, του κανονισμού 4/2009 έχει την έννοια ότι σε περίπτωση κατά την οποία δικαστήριο κράτους μέλους επιλαμβάνεται αγωγής για δικαστικό χωρισμό ή ρήξη του συζυγικού δεσμού μεταξύ των γονέων ανήλικου τέκνου και δικαστήριο άλλου κράτους μέλους επιλαμβάνεται αγωγής για τη γονική μέριμνα όσον αφορά το ίδιο τέκνο ενδεχόμενο αίτημα περί υποχρεώσεως διατροφής του συγκεκριμένου τέκνου είναι παρεπόμενο αποκλειστικώς και μόνον της αγωγής που αφορά τη γονική μέριμνα, κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 3, στοιχείο δ′, του κανονισμού αυτού.

Επί των δικαστικών εξόδων

49 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 3, στοιχεία γ′ και δ′, του κανονισμού (ΕΚ) 4/2009 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2008, για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής, έχει την έννοια ότι σε περίπτωση κατά την οποία δικαστήριο κράτους μέλους επιλαμβάνεται αγωγής για δικαστικό χωρισμό ή ρήξη του συζυγικού δεσμού μεταξύ των γονέων ανήλικου τέκνου και δικαστήριο άλλου κράτους μέλους επιλαμβάνεται αγωγής για τη γονική μέριμνα όσον αφορά το ίδιο τέκνο ενδεχόμενο αίτημα περί υποχρεώσεως διατροφής του συγκεκριμένου τέκνου είναι παρεπόμενο αποκλειστικώς και μόνον της αγωγής που αφορά τη γονική μέριμνα, κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 3, στοιχείο δ′.

(υπογραφές)

i — Στη σκέψη 43 της παρούσας αποφάσεως επήλθε τροποποίηση γλωσσικής φύσεως μετά την ανάρτηση του κειμένου στην ψηφιακή Συλλογή Νομολογίας.